

1. Referentie

Referentie	Mestdag, I. & Vandeweyer, J. (2005). Where has family time gone? In search of joint family activities and the role of the family meal in 1966 and 1999. <i>Journal of Family History</i> , 30, (3), 304-323.
Taal	Engels
ISBN - ISSN	0363-1990
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

De idee dat gezinsmaaltijden verdwijnen, krijgt meer en meer aandacht in de Westerse samenleving. Dit artikel onderzoekt in welke mate gezinsmaaltijden verdwenen zijn en welke plaats gezinsmaaltijden hebben binnen de gezinstijd. Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden werden Belgische tijdsbestedingsgegevens uit 1966 en 1999 gebruikt. Analyses hiervan tonen aan dat ouders minder tijd spenderen in gezinsverband en aan gezinsmaaltijden, zeker op werkdagen. Toch ligt dit niet aan de toename van het aantal tweeverdienersgezinnen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin
Trefwoord(en)	Gezinsarbeid/huishoudelijk werk, gezinsfunctioneren, rollenpatroon

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Inge Mestdag en Jessie Vandeweyer TOR-onderzoeksgroep (Vakgroep sociologie – Faculteit Economie, Politieke en Sociale Wetenschappen en Solvay Management School) Vrije Universiteit Brussel Pleinlaan 2 1050 Elsene Tel: 02 / 629 20 24 Fax: 02 / 629 30 25 torinfo@vub.ac.be http://www.vub.ac.be/TOR

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	- In welke mate is de tijd die in gezin wordt doorgebracht, veranderd tussen 1966 en 1999? - Welke activiteiten worden in het gezin gezamenlijk ondernomen en welk percentage van de gezinstijd wordt aan elke activiteit besteed? - Welke plaats heeft de gezinsmaaltijd binnen deze gezamenlijk doorgebrachte tijd? - Welke impact hebben structurele veranderingen op de gezinstijd?
Hypothesen	De tijd die samen met het gezin wordt doorgebracht is afgenomen tussen 1966 en 1999.

6. Methode

Onderzoeks-methode	Een kwantitatieve analyse op basis van bestaande data uit tijdsbudgetonderzoeken uitgevoerd tussen januari en april 1966 en tussen december 1998 en januari 2000.
--------------------	---

	Het onderzoek in 1966 omvatte voor alle respondenten de opdracht om gedurende 24 uur een agenda bij te houden. Het onderzoek van 1999 omvatte voor alle respondenten de opdracht om op één weekdag (maandag – vrijdag) en op één weekenddag een agenda bij te houden.
Onderzochte groep	- In 1966: 2077 Belgen tussen 19 en 65 jaar. - In 1999: 8382 Belgen tussen 12 en 95 jaar, afkomstig uit 4275 verschillende gezinnen. Per gezin werd uiteindelijk slechts één persoon in de database opgenomen. - In de gezamenlijke database werden enkel gezinnen met twee ouders en minstens één kind behouden.
Bereik	Nationaal (België)

7. Resultaten

Gezinstijd	Belgen brengen anno 1999 over het algemeen significant minder tijd door met hun partner en kinderen dan in 1966. Op een gemiddelde werkdag is er een gemiddelde daling van 25 minuten. Op zaterdag wordt er in 1999 gemiddeld één uur meer tijd doorgebracht met het gezin dan in 1966. Op zondag is er geen significant verschil.
Gezinsactiviteiten	- (1) Zowel in 1966 als in 1999 wordt het meeste van de gezamenlijke tijd gebruikt voor de gezinsmaaltijden. (2) Op de tweede plaats komt gezamenlijk tv-kijken als meest beoefende gezinsactiviteit. In 1999 wordt minder gezamenlijk en meer individueel tv gekeken. In 1999 komt reizen op zaterdag voor tv-kijken. (3) Huishoudelijke taken kwamen in 1966 op de derde plaats. In 1999 is dit op zaterdag ook zo (voor boodschappen), maar op week- en zondagen komt het huishouden op de vierde plaats, na eten, reizen en tv-kijken. - Hoewel er in 1999 minder tijd met het gezin wordt doorgebracht, wordt deze tijd meer dan vroeger gebruikt om met de kinderen te spelen. Beide ouders samen besteden in 1999 meer aandacht aan de kinderen. En ook de tijd met één ouder en de kinderen is veranderd: in 1966 waren de kinderen meer passief aanwezig, in 1999 is er meer sprake van een actieve interactie tussen ouder en kind.
Gezinsmaaltijd	- De totale gezinstijd die besteed wordt aan gezamenlijke maaltijden, neemt relatief af. In 1966 was een derde van de totale gezinstijd gereserveerd voor maaltijden, in 1999 is dat nog slechts een vierde. In 1966 werd op een werkdag gemiddeld 55 minuten besteed aan gezamenlijk eten (38% uit het gezinstijdbudget), in 1999 is dit gemiddeld 27 minuten (25%). Maaltijden op zaterdag duren in 1966 ongeveer even lang als in 1999, maar zondagse maaltijden duren in 1999 gemiddeld 20 minuten korter dan in 1966. - In 1966 werden gemiddeld drie gezinsmaaltijden per dag genomen. In 1999 is dat minder dan één gezinsmaaltijd op een werkdag en twee gezinsmaaltijden in het weekend.
Gezinsmomenten	- Op werkdagen is het gezin vooral bij elkaar om te eten. Piektijden zijn rond 7u30, 12u30 en 19u20. In 1999 werd 's ochtends minder tijd doorgebracht binnen het gezin, ook om te ontbijten. In de namiddag wordt in 1999 meer tijd met het gezin doorgebracht dan in 1966. Maaltijden worden in 1999 later genomen dan in 1966. - In het weekend begint de interactie in de familie in 1999 beduidend later dan tijdens de week. In 1999 begint en eindigt de gezinstijd op zaterdag bovendien een uur later dan op de zaterdagen in 1966. Op zondagen in 1999 is dit effect nog meer uitgesproken. Daarnaast werd op zondagavond in 1966 meer tijd met het gezin doorgebracht dan in 1999.
Oorzaken	- Het al dan niet buitenshuis werken heeft geen invloed op de achteruitgang in gezinstijd voor de vrouw tussen 1966 en 1999. Het feit dat er dus minder tijd in het gezin wordt doorgebracht, kan niet verklaard worden door de hogere arbeidsactiviteit van vrouwen. De vermindering in gezinstijd kan evenmin verklaard worden door structurele factoren als het aantal kinderen in een gezin, het aantal werkuren per week, het opleidingsniveau en de flexibiliteit van het uurrooster op het werk. - Voor het weekend geldt dat moeders in tweeverdienersgezinnen op zaterdag significant meer gezinstijd doorbrengen in 1999 dan in 1966. Op zondagen brengen deze vrouwen in 1999 minder tijd door met hun kinderen, maar dit verschil is niet significant. - Zowel vrouwen in een tweeverdienersgezin als in een kostwinnersgezin besteden in 1999 tijdens de week significant minder tijd aan de gezinsmaaltijd. Ook het aantal maaltijden is voor beide categorieën gedaald, maar het meest bij de vrouwen in kostwinnersgezinnen. - Voor werkende mannen is de tijd die besteed wordt aan de gezinsmaaltijd in 1999 gehalveerd tegenover 1966. Werkende mannen met een diploma van middelbaar of hoger onderwijs, besteden gemiddeld meer tijd aan gezinsmaaltijden. Sociale klasse van de man heeft hier dus een sterke invloed. Ook werkende mannen met meer dan één kind brengen meer tijd door om samen te eten dan mannen in gezinnen met één kind. Bij werkende

	vrouwen is dit niet verschil niet significant. - Opmerking: door het gebruik van reeds bestaande datasets kon de invloed van de leeftijd van kinderen op de gezinstijd en de gezinstijden en gezinsmaaltijden bij éénooudergezinnen niet onderzocht worden.
--	---

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Mestdag, I. (2005). Disappearance of the traditional meal: temporal, social and spatial deconstruction. *Appetite*, 45, (1), 62-74.

9. Samenvatting

De idee dat gezinsmaaltijden verdwijnen, krijgt steeds meer aandacht in de Westerse samenleving. Mestdag en Vandeweyer gaan na in welke mate er sprake is van een vermindering van familietijd en gezinsmaaltijden. Er wordt ook onderzocht welke plaats de gezinsmaaltijd en andere gezinsactiviteiten hebben binnen de totale gezinstijd. Tot slot wordt er gekeken welke oorzaken er zijn voor deze veranderingen. Hiertoe werden analyses uitgevoerd op reeds bestaande data uit tijdsbudgetonderzoeken van 1966 en 1999.

De tijd die met partner en kinderen tijdens de week samen wordt doorgebracht, is sterk en significant gedaald. Op zaterdag is er in 1999 tegenover 1966 een significante toename van gezinstijd. In 1999 wordt meer door beide ouders samen voor de kinderen gezorgd en wordt er meer samen met hen gespeeld. De rol van het kind is van eerder passief veranderd naar een actieve inbreng: in plaats van bijvoorbeeld passief aanwezig te zijn tijdens huishoudelijke taken, is er in 1999 meer sprake van een actieve interactie tussen ouders en kinderen, onder meer via spel.

De gezinsmaaltijd neemt het grootste deel van de totale gezinstijd voor haar rekening. Niettemin neemt de totale gezinstijd die besteed wordt aan gezamenlijke maaltijden absoluut en relatief af. In 1966 was een derde van de totale gezinstijd gereserveerd voor maaltijden, in 1999 is dat nog slechts een vierde. Traditionele maaltijden moeten aan waarde inboeten en vinden niet meer plaats op vaste momenten. In 1966 werden er gemiddeld nog drie gezinsmaaltijden per dag genomen. In 1999 is dat nog minder dan één gezinsmaaltijd op een werkdag en twee gezinsmaaltijden in het weekend.

Op de tweede plaats komt gezamenlijk tv-kijken als meest beoefende gezinsactiviteit. In 1999 wordt minder gezamenlijk en meer individueel tv gekeken. In 1999 komt reizen op zaterdag voor tv-kijken. Huishoudelijke taken kwamen in 1966 op de derde plaats. In 1999 is dit op zaterdag ook zo (voor boodschappen), maar op week- en zondagen komt het huishouden op de vierde plaats, na eten, reizen en tv-kijken.

De afname in gezinstijd kan niet worden toegeschreven aan de toename van het aantal werkende vrouwen. Vrouwen in kostwinnersgezinnen brengen actueel nog steeds iets meer tijd door met hun gezin dan werkende vrouwen, maar de algemene afname in gezinstijd is veel sterker bij de vrouwen in een kostwinnersgezin. Voor mannen heeft de sociale klasse een significante invloed: werkende mannen met een hoger opleidingsniveau of uit een hogere arbeidersklasse besteden meer tijd aan familiemaaltijden en hebben meer gezinsmaaltijden dan werkende mannen met een laag opleidingsniveau of werkende mannen die niet-geschoolde arbeid verrichten.

De kwaliteit van de reeds verzamelde data uit beide databronnen, maakte het onmogelijk om de invloed van de leeftijd van kinderen op de gezinstijd na te gaan. Evenmin kon de eigen dynamiek van gezinstijden en gezinsmaaltijden bij éénooudergezinnen onderzocht worden. Om een breder beeld te krijgen van dit onderwerp, is nader onderzoek noodzakelijk.